

Y - CEENATRA

Youth Career Development Employment
Entrepreneurship Networking and Transfer

КАК ДА СТАРТИРАМЕ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ?

HOW TO START BUSINESS IN BULGARIA?

КАКО ЗАПОЧЕТИ ПОСАО У БУГАРСКОЈ?

EUROPEAN UNION

Проектът е съ-финансиран от Европейския съюз чрез Програмата за трансгранично сътрудничество по ИПП България–Сърбия.

Овај пројекат се кофинансира од стране Европске уније кроз ИПА Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија.

The project is co-funded by EU through the Bulgaria–Serbia IPA Cross-border Programme.

Bulgaria – Serbia
IPA Cross-border Programme

КАК ДА СТАРТИРАМЕ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ?

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение	3
II. Правна рамка за бизнес в България	4
III. Счетоводство и одит.....	8
IV. Данъчно облагане	9
V. Трудово и осигурително законодателство	10
VI. Полезна информация	12

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Всеки нов пазар крие предизвикателства и възможности. За предприемчивите търговци от пограничните райони между България и Сърбия това е възможно чрез създаване на нови контакти, директен достъп до клиенти и запознаване на бизнес и потребителските общества от двете страни на границата с техни колеги – производители и фирми, които търсят експортно развитие на своя бизнес, а защо да произведате и/или реализирате своите стоки и услуги в България?

1. Член на НАТО и ЕС (01.01.2007 г.) – Като член на ЕС, България е възприела редица доказани практики и политики, като непрекъснато подобрява своите закони и бизнес практики в помощ на чуждестранните инвеститори.

2. Част от Европейския единен пазар – Разполагане на производствени мощности или дистрибуторска мрежа в България дава реален достъп до европейския пазар и осигурява идентичност на марката. В допълнение, европейският произход на стоките и услугите позволява те да се закупуват и чрез европейските програми за безвъзмездно финансиране.

3. Макроикономическа и финансова стабилност – реален ръст на БВП; минимално годишно изменение на инфлацията; без валутен риск, BGN е с фиксиран курс към еврото; положителна оценка за кредитния рейтинг и инвестиционния климат на страната от световни рейтингови агенции.

4. Най-изгодните данъци в ЕС – 10% корпоративен и данък общ доход; 0% в области с висока безработица; 10% плосък данък върху доходите на физическите лица; Възможност за приспадане на разходите за проучвания и развитие на компанията.

5. Високо качество на работната сила – висококвалифицирана работна сила владееща по няколко езика; най-конкурентните нива на заплати в цяла Европа; университетско образование.

6. Стабилен икономически растеж – икономиката на България работи под валутния борд (1 евро = 1.95583 лева), което спомага за една стабилна макроикономическа среда.

7. Стратегическо местоположение – България има отлично стратегическо географско разположение като мост между Европа и Азия.

8. Европейски фондове – За периода 2014 - 2020 г. България ще получи около 8 млрд. евро за проекти, финансирани от ЕС, в областта на: инфраструктура, транспорт, ИТ, възобновяеми енергийни източници, обучение и развитие, управление на отпадъци и много други.

9. Чуждестранните инвестиции в България са се увеличили значително след приемането на страната в ЕС.

10. Близост в културата, потребителските вкусове и начина на живот – българският и сръбският народ имат общо историческо минало, споделено културно наследство и сходен начин на живот. Това предполага, че успешните в едната страна продукти и услуги лесно ще намерят своите потребители от другата страна на границата.

II. ПРАВНА РАМКА ЗА БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ

2.1. Правни форми и процедури за създаване и стартиране на нов бизнес

В момента българското законодателство дава възможност за регистриране на различни видове търговски дружества, като най-популярни сред тях са дружествата с ограничена отговорност (ООД и едноличните търговци (ЕТ)).

Вид търговско дружество	Партньори	Минимален капитал	Характеристики
Едноличен търговец (ЕТ)	-	-	Като ЕТ може да се регистрира всяко навършило 18 г. физическо лице с местожителство на територията на Р България. ЕТ отговаря неограничено за задълженията, които е поел.
Дружество с ограничена отговорност (ООД)	2 или повече лица	2.00 лв.	Партньорите отговарят за задълженията на дружеството с дяловата си вноска в капитала на дружеството.
Еднолично ООД (ЕООД)	1 лице	2.00 лв.	Собственикът отговаря за задълженията на дружеството с дяловата си вноска в капитала на дружеството.
Акционерно дружество	1 или повече физически или юридически лица	50 000 лв.	Дружеството отговаря към кредиторите с имуществото си. Акционерите носят отговорност за поетите от АД задължения до размера на направените вноски, без да отговарят с личното си имущество. Сборът на акциите в АД формират неговия капитал. Минималната номинална стойност на една акция е 1 лв.

2.2. Ликвидация и несъстоятелност

Жизненият цикъл на една фирма минава през създаването ѝ, нейното бързо или бавно развитие, като е възможно разбира се да дойде моментът, в който тя да бъде закрыта - по желание на собствениците (ликвидация), в резултат на икономически затруднения (несъстоятелност) или по други причини.

Ликвидация на дружеството - За да преминете към ликвидация на дружество с ограничена отговорност, първо неговата дейност трябва да бъде прекратена. След това се извършва ликвидация. Срокът, за който трябва да завърши тя, се определя от общото събрание на ООД или АД, а за останалите търговски дружества по единодушно решение на неограничено отговорните съдружници, като обикновено е между 6 и 12 месеца. За този период от време се назначават ликвидатори, които отговарят за покриване на задълженията към контрагентите на фирмата, довършват текущите сделки, събират вземанията, превръщат останалото имущество в пари и удовлетворяват кредиторите.

Несъстоятелност на дружеството - Производството по несъстоятелност има за цел справедливо удовлетворяване на кредиторите и да даде възможност за оздравяване на предприятието на длъжника, ако фирмата стане неплатежоспособна или свръх задължена, като това трябва да стане в

30-дневен срок от установяването на тези две възможности.

В производството по несъстоятелност се вземат предвид интересите на кредиторите, длъжника и неговите работници. Всички парични и непарични задължения на длъжника стават изискуеми от датата на решението за обявяване на несъстоятелност.

Заличаване на дружеството - Заличаването на фирмата се осъществява след приключване на ликвидационното производство или на производството по несъстоятелност.

2.3. Третиране на инвеститорите

Разпоредбите на Закона за насърчаване на инвестициите (2013 г.) са насочени както към чуждестранните, така и към българските инвеститори, като той гарантира равното третиране на всички фирми без значение на тяхната националност. За да се възползвате от преференциите по закона, трябва да получите сертификат, с който се определя класа на инвестицията като клас А, клас Б или като приоритетен инвестиционен проект (за инвестиции над 30 млн. лв). Те включват:

- ✓ Съкратени срокове за административно обслужване;
- ✓ Индивидуално административно обслужване, необходимо за осъществяване на инвестиционния проект;
- ✓ Придобиване на право на собственост или ограничени вещни права върху имоти;
- ✓ Финансово подпомагане за изграждане на елементи на техническата инфраструктура, необходими за осъществяване на един или повече инвестиционни проекти;
- ✓ Финансово подпомагане за обучение за придобиване на професионална квалификация на лица, включително на стажанти от висшите училища в страната, заели новите работни места, свързани с инвестициите;
- ✓ Финансово подпомагане за частично възстановяване на направените от инвеститора за негова сметка в качеството му на работодател задължителни осигурителни вноски за ДОО, ДЗПО и ЗО за новоназначените работници и служители.

2.4. Правила на конкуренцията

Възможността в България да има свободна конкуренция е основополагащ принцип на пазарната икономика. Свободната инициатива на бизнеса му позволява да се развива, да подобрява своята работа и да предоставя продукти и услуги, които да са с високо качество и на добра цена. Във връзка с работата си следва да избягвате сключването на споразумения с други предприятия, както и осъществяването на съгласувани практики с предприятия, които имат за цел или резултат прекратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията на пазара. В случай, че установите такива практики, можете да се обърнете към Комисията за защита на конкуренцията, за да защити вашите права. Законът за защита на конкуренцията (2013 г.) забранява ограничаването ѝ включително:

- ✓ Пряко или косвено определяне на цени или други търговски условия;
- ✓ Разпределяне на пазара или източници на снабдяване;
- ✓ Ограничаване или контролиране на производството, търговията, техническото развитие или инвестициите;

- ✓ Прилагане на различни условия за един и същ вид договори;
- ✓ Поставяне сключването на договори в зависимост от поемането на другата страна на допълнителни задължения или от сключването на допълнителни договори.

Въпреки забранителният си характер, по своето същество Законът насърчава подобряването на ефективността в работата на фирмите и осигуряването на равно поставени условия за тяхната дейност в страната.

2.5. Права на интелектуална собственост

Интелектуалната собственост обхваща индустриалната собственост, авторското право, включващо литературни и художествени произведения. Напълно е възможно да възникнат въпроси, свързани с правата ви върху материални активи, които сте създали или получили и които позволяват да генерирате печалба от тях, едновременно с това, изискващи осъществяването на контрол върху начина на използването им. С регистрацията на обект на индустриалната собственост (ИС) получавате изключително право върху него, благодарение на което можете да упражнявате самостоятелно правото върху ИС, да го прехвърляте на други лица или да им разрешите да използват това право срещу възнаграждение.

Обект на ИС	Описание	Срок на действие
Патент	Удостоверение за изключително право на притежателя върху дадено изобретение.	До 20 год.
Полезен модел	Идея или концепция, която е резултат от творческа дейност и която посочва начините и средствата за постигане на конкретен технически резултат (напр. машини, съоръжения, апарати и др.)	До 10 год.
Промислен дизайн	Външен вид на продукт или част от продукт, определен от особеностите, които му придават линиите, контурите, формата, текстурата и/или материалите на продукт и/или неговата орнаментация	10 год. + 3 периода по 5 год. след това
Марка	Знак, който може да бъде представен графично и чиято основна функция е да отличава стоките или услугите на едно лице от тези на други лица (търговска марка, марка за услуги, колективна и сертификатна марки)	10 год. + неограничени периоди от по 10 год.
Географско означение	Наименование за произход и географско указание, както и традиционни наименования	-

2.6. Публично-частно партньорство

Законът за публично-частното партньорство (2013 г.) дава допълнителна възможност за изпълнение на дейности в сътрудничество с различни публични институции (държавата, общини и т.н.). То се осъществява чрез договор, чиито срок може да бъде от 5 до 35 години. За да се реализира ПЧП по закона, трябва да са налице следните условия:

- ✓ Възлагането на дейността от обществен интерес не може да бъде осъществено по реда на Закона за обществените поръчки
- ✓ Възлагането на дейността от обществен интерес не може да бъде осъществено чрез концесия

Дейност от обществен интерес е предоставянето на услуги от обществен интерес чрез финансиране, вкл. строителство, управление или поддържане на:

- ✓ Обекти на техническата инфраструктура и на зелената система:
 - В урбанизиране територии – паркинги, гаражи, обекти на градския транспорт, системи за наблюдение и сигурност, системи за улично осветление, зелени площи, паркове и градини
 - Извън урбанизирани територии – паркинги, гаражи, паркове и градини в отделни поземлени имоти
- ✓ Обекти на социалната инфраструктура, предназначени за здравеопазване, образование, култура и спорт, отпих и туризъм, социално подпомагане, социални жилища и общежития, изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, осъществяване на административни дейности на публични партньори.

Етапите на изпълнението на ПЧП са следните:

- ✓ Подготвителни действия – осигуряването на обосновка за доказване на социално-икономическата целесъобразност от изпълнението на проекта чрез ПЧП;
- ✓ Процедура за определяне на частен партньор – откриване на процедурата, провеждане на процедурата и приемане на решение за определяне на частен партньор (или прекратяване на процедурата); за кандидатите и участниците в процедурата се прилагат изискванията на закона за обществените поръчки.
- ✓ Сключване и изпълнение на договор за ПЧП.

III. СЧЕТОВОДСТВО И ОДИТ

3.1. Счетоводство на фирмата

Ежегодно сте длъжни да публикувате годишен финансов отчет и годишен доклад за дейността си (ако си бил одитиран) в Търговския регистър до една от следните дати, в зависимост от формата на предприятието:

- ✓ ЕТ – до 31 май на следващата година;
- ✓ ООД и ЕООД – до 30 юни на следващата година;
- ✓ Всички останали дружества – в срок до 31 юли на следващата година.

Не бива да забравяте, че счетоводната информация следва да се съхранява в предприятията в следните срокове:

- ✓ Ведомости за заплати – 50 г.
- ✓ Счетоводни регистри и финансови отчети – 10 г.
- ✓ Документи за данъчен контрол – до 5 г. след изтичане на давностния срок за погасяване на публичното задължение, което удостоверяват тези документи

Според Закона за ограничаване на плащанията в брой, плащанията на територията на България се извършват само чрез превод или внасяне по платежна сметка, когато са на стойност, равна на или надвишаваща 15 000 лв. или на стойност под 15 000 лв., но представляват част от плащане по договор, чиято обща стойност е равна или надвишава 15 000 лв.

3.2. Одит на фирмата

Независимият финансов одит е съвкупност от необходими и взаимосвързани процедури, определени от международните одиторски стандарти, въз основа на които се изразява независимо мнение относно достоверността във всички аспекти на същественост на финансовите отчети, изготвени в съответствие с българското счетоводно законодателство. На независим финансов одит от регистрирани одитори подлежат годишните финансови отчети на:

- ✓ Акционерни дружества и командитни дружества с акции;
- ✓ Предприятия, които са емитенти по смисъла на Закона за публичното предлагане на ценни книжа;
- ✓ Кредитни институции, застрахователни и инвестиционни предприятия, дружества за допълнително социално осигуряване и управляваните от тях фондове;
- ✓ Предприятия, за които това изискване е установено със закон;
- ✓ Всички предприятия, непосочени в горните точки, които в текущата или в предходната година не надвишават показателите на два от следните критерии:
 - Балансова стойност на активите към 31 декември – 1,5 млн. лв.
 - Нетни приходи от продажби за годината – 2,5 млн. лв.
 - Средна численост на персонала за годината – 50 души.

Всички те съставят годишен доклад, който включва:

- ✓ Преглед, който представя ясно и често развитието и резултатите от дейността на предприятието, както и неговото състояние, заедно с описание на основните рискове, пред които е изправено;
- ✓ Всички важни събития, които са настъпили след датата, към която е съставен годишният финансов отчет;
- ✓ Вероятното бъдещ развитие на предприятието
- ✓ Действията в областта на научно-изследователската и развойна дейност
- ✓ Наличието на клонове на предприятието
- ✓ Използваните от предприятието финансови инструменти.

IV. ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

4.1. Данъчна система и данъчно облагане на бизнеса

Данъчната система в България се състои от местни и републикански данъци. Местните данъци включват данъка върху недвижимите имоти, данъка върху превозните средства, данъка върху наследствата, данъка върху даренията, данъка при възмездно придобиване на имуществото, патентния данък, туристическия данък и други, определени със закон.

Републиканските данъци биват два вида – преки и косвени:

Преки данъци

- ✓ Корпоративен данък (върху печалбата на дейността на фирмата): 10%
- ✓ Данък, удържан при източника (върху дивидентите и ликвидационните дялове от фирми): 5%
- ✓ Данък върху разходите: 10%
- ✓ Данък върху доходите на физическите лица: 10%

Косвени данъци

- ✓ Данък върху добавена стойност: 20%
- ✓ Акцизите и данъка върху застрахователните премии: 2%

Амортизация - Амортизацията за данъчни цели представлява намаляване на цената на определен дълготраен материален или нематериален актив поради износване или изхабяване.

Патентен данък - Режимът за облагане с патентен данък е регламентиран в Закона за местните данъци и такси. С него се облагат следните дейности:

- ✓ Средства за подслон и места за настаняване с не повече от 20 стаи;
- ✓ Заведения за хранене и развлечения (ресторанти, кафе-сладкарници, барове и други);
- ✓ Търговия на дребно до 100 кв.м. нетна търговска площ на обекта;
- ✓ Услуги (дърводелски, шивашки, обушарски, фризьорски, машинописни, козметични и др.);
- ✓ Игри с развлекателен характер (мини футбол, тенис на маса и др.);
- ✓ Услуги са атрактивен характер (кораби, влакчета, въртележки);
- ✓ Обучение на водачи на моторни превозни средства и др.

4.2. Регистрация по ДДС

На регистрация по Закона за данъка върху добавената стойност (2006 г.) подлежи всяко данъчно задължено лице, което е установено на територията на страната и извършва облагаеми доставки на стоки или услуги. Регистрацията по ЗДДС бива задължителна и по избор. Трябва да извършите задължителна регистрация, ако натрупате оборот (приходи от продажби на стоки и услуги) от 50 000 лв. или повече за период не по-дълъг от последните 12 последователни месеца преди текущия месец.

Доброволната регистрация по ЗДДС можете да направите, ако смятате, че за период, по-кратък от следващите 12 месеца ще натрупате оборот, който надхвърля 50 000 лв. По този начин ще се възползвате по-рано от правото си на данъчен кредит. Данъчен кредит е сумата на данъка, която вашата фирма, като регистрирано лице по ЗДДС има право да приспадне от данъчните си задължения за получени стоки или услуги по облагаема доставка, за извършено плащане, преди да е възникнало данъчното събитие за облагаема доставка, на базата на осъществен внос или за изискуемия от фирмата ти данък като платец.

V. ТРУДОВО И ОСИГУРИТЕЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

5.1. Основни моменти в трудовите отношения

Срок на трудовия договор - Трудовият договор може да бъде сключен за неопределено време или като срочен трудов договор (например 3 месеца).

Нормална продължителност на работното време - Работната седмица е 5-дневна с нормална продължителност на седмичното работно време до 40 часа. Нормалната продължителност на работното време през деня е до 8 часа.

Работа от разстояние - Работата от разстояние е форма на работа, изнесена извън помещенията на работодателя, извършвана по трудово правоотношение чрез използването на информационни технологии, която преди изнасянето ѝ е била или би могла да бъде извършвана в помещенията на работодателя.

Нощен труд - Нощен е трудът, който се полага от 22.00 ч. До 06.00 ч. Нормалната продължителност на седмичното работно време през нощта при 5-дневна работна седмица е до 35 часа. Нормалната продължителност на работното време през нощта при 5-дневна работна седмица е до 7 часа.

Работа на смени - Когато характерът на производствения процес налага, работата в предприятието може да се организира на 2 или повече смени. Работната смяна е смесена, когато включва дневен и нощен труд. Смесена работна смяна с 4 и повече часа нощен труд се смята за нощна и има продължителност на нощна смяна.

Извънреден труд - Извънреден е трудът, който се полага от работника или служителя по разпореждане или със знанието и без противопоставянето на работодателя извън установеното от него работно време. Като цяло, той е забранен, с някои изключения, като например довършване на започната работа, която не може да бъде извършена през редовното работно време или за извършване на

усилена сезонна работа. Продължителността на извънредния труд през една календарна година за един работник или служител не може да надвишава 150 часа.

Заплащане на извънредния труд - Положеният извънреден труд се заплаща с увеличение, уговорено между работника или служителя и работодателя, но не по-малко от:

- ✓ 50 % за работа през работните дни
- ✓ 75 % за работа през почивните дни
- ✓ 100 % за работа през дните на официалните празници

Основен и удължен платен годишен отпуск - Всеки работник или служител има право на платен годишен отпуск. При постъпване на работа за първи път работникът или служителят може да ползва платеният си годишен отпуск, когато придобие най-малко 8 месеца трудов стаж. Размерът на основния платен годишен отпуск е не по-малко от 20 работни дни.

5.2. Видове осигуровки на работодателите и наетите лица

Във връзка с формирането на заплатите на заетите лица – брутни и нетни, следва да имате предвид минималните прагове, които се определят с бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО).

Социални рискове, за които се осигуряват наетите лица - Всички работници и служители, които са наети на работа за 5 или повече работни дни или 40 часа седмично през един календарен месец, подлежат на държавно обществено осигуряване във връзка с:

- ✓ Фонд "Пенсии" за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;
- ✓ Фонд "Общо заболяване и майчинство" (Фонд "ОЗМ") за общо заболяване и майчинство, което включва осигуряването на временна неработоспособност, временно намалена работоспособност и майчинство;
- ✓ Фонд "Безработица" за безработица;
- ✓ Фонд "Трудова злополука и професионална болест" (Фонд "ТЗПБ") за трудова злополука и професионална болест, което включва инвалидност, смърт, временна неработоспособност и временно намалена работоспособност, поради трудова злополука и професионална болест.

Минимална работна заплата и максимален месечен осигурителен доход

Минималната работна заплата за 2014 година е 340 лв. Размерът на максималния месечен осигурителен доход се определя ежегодно в Закона за бюджета на ДОО. За 2014 г. е 2 400 лв.

Социални осигуровки и минимален осигурителен доход за самоосигуряващи се лица Освен ако не сте на трудов договор (договор за управление и контрол), следва да се грижите за заплащането на своите лични социално-осигурителни вноски като самоосигуряващо се лице. Минималният месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица през 2013 г. се определя съобразно облагаемия им доход за 2011 г. като самоосигуряващи се лица:

- ✓ До 5 400 лв.: 420 лв.
- ✓ От 5 401 до 6 500 лв.: 450 лв.
- ✓ От 6 501 до 7 500 лв.: 500 лв.
- ✓ Над 7 500 лв.: 550 лв.

ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ

Посолство на Р Сърбия в България

A: 1504 София, ул. Велико Търново 3
T: +359 2 946 1635; +3592 946 1633
F: +359 2 946 1059
E: sofia@emb-serbia.com
W: <http://www.sofia.mfa.gov.rs>

Министерство на външните работи на Р България

A: 1113 София, ул. Александър Жендов 2
T: +359 2 948 2999
W: <http://www.mfa.bg>

Министерство на икономиката и енергетика на Р България

A: 1000 София, ул. Славянска 8
T: +359 2 9407001
F: +359 2 987 2190; +359 2 981 9970
E: e-docs@mee.government.bg
W: <http://www.mi.government.bg>

Министерство на инвестиционното проектиране на Р България

A: 1000 София, ул. Съборна 1
F: +359 2 896, +359 2 9046 804
W: <http://www.mip.government.bg/>

Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средни предприятия

A: 1000 София, ул. Лере 2-4
T: +359 2 7940
E: office@sme.government.bg
W: <http://sme.government.bg>

Агенция по вписвания

A: 1111 София, кв. „Гео Милев“, ул. „Ел. Багряна“ №20
T: +359 2 948 6181
F: +359 2 6194, +359 2 948 6166
E: office@registryagency.bg
W: <http://www.registryagency.bg>

Софийски градски съд

A: 1000 София, бул. „Витоша“ №2
T: +359 2 88
E: adm.sgs@scc.bg
W: <http://scc.bg>

Национален статистически институт

A: 1038 София, ул. "П. Волов" № 2
T: +359 2 577
E: info@nsi.bg
W: <http://www.nsi.bg>

Национален осигурителен институт

A: 1303 София, бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
T: +359 2 1010
E: noi@nssi.bg
W: <http://www.noi.bg>

Национална агенция по приходите

A: 1000 София, ул. Лере 2-4
T: +359 2 7940
E: office@sme.government.bg
W: <http://sme.government.bg>

Патентно ведомство

A: 1040 София, бул. " Д-р Г.М. Димитров" № 52Б
F: +359 2 870 8325
E: bpo@bpo.bg
W: <http://www.bpo.bg>

Български институт за стандартизация

A: 1797 София, ул. Лъчезар Станчев 13
T: +359 2 8174 504
W: <http://www.bds-bg.org>

Фондация „Каузи“

A: 1324 София, ул. Филиповско шосе 38
T: +359 2 925 1460
F: +359 2 927 7328
E: fondacia_kauzi@abv.bg
W: [://www.kauzi.org](http://www.kauzi.org)

КАКО ЗАПОЧЕТИ ПОСАО У БУГАРСКОЈ?

SADRŽAJ

I. Uvod	27
II. Pravni okvir biznisa u Bugarskoj	28
III. Računovođstvo i revizija	32
IV. Oporezivanje	33
V. Radni i osiguravajuće zakonodavstvo	34
VI. Korisne adrese	36

I. UVOD

Svako novo tržište krije izazove i mogućnosti. Za preduzetne trgovce iz pograničnih regiona između Bugarske i Srbije ovo je moguće stvaranjem novih kontakata, direktnim pristupom klijentima i upoznavanjem biznis i korisničkih društva na obe strane granice sa njihovim kolegama, proizvođači i firme, koji traže ekspertni razvoj svog biznisa. Zašto da proizvodite i/ili realizujete svoju robu i usluge u Bugarskoj?

1. Član NATO-a i EU (01.01.2007.) – Kao član EU, Bugarska je prihvatila niz dokazanih praksi i politika tako da neprekidno poboljšava svoje zakone i biznis prakse a time pomaže strane investitorime. Cilj je da se podstaknu investicije u zemlji, da se olakša investicioni proces i da biznis procedure, povezane sa celukupnim procesom budu providnije.

2. Deo zajedničkog Evropskog tržišta – Razpolaganje proizvodnih snaga ili distribucioni mreža u Bugarskoj daje mogućnost realnog pristupa evropskom tržištu i obezbeđuje identičnost trgovačke marke. U dopuni, evropsko poreklo robe i usluga dozvoljava da se ta roba i usluge kupuju i kroz evropske programe za nepovratno finansiranje.

3. Makroekonomska i finansijska stabilnost – realan rast BND-a (brutni nacionalni dohodak); minimalna godišnja promena influcije; nulti valutni rizik – BGN (bugarski lev) je fiksiran ka EUR (euro); pozitivna ocena kreditnog rejtinga i investicione klime u bugarskoj od strane svetskih rejting agencija.

4. Najniži porezi u EU – 10% su korporativni porez i porez na dobit; 0% je u oblastima visoke nezaposlenosti; 10% je ravni porez na prihode fizičkih lica; oslobađanje od PDV-a za 2 godine pri uvozu opreme za investicione projekte preko 5 mil. eura koji obezbeđuju barem 50 radnih mesta; podpuna amortizacija kompjutera i nove opreme za proizvodnju 2 godine nakon kupovine; mogućnost razhodovanja sredstava za iztraživanja i razvoj kompanije.

5. Visoki nivo radne snage – visokokvalifikovana radna snaga vladajuća nekoliko stranih jezika; naj konkurentniji nivoi plata u celoj Evropi; univerzitetsko obrazovanje.

6. Stabilan ekonomski rast – ekonimija Bugarske radi pod valutnim bordom (1 euro = .95583 leva) što pomaže stabilnosti makroekonomske sredine. Zahvaljujući lokalnim i stranim investicijama, finansijski sistem je stabilan a bančani sistem širi svoje operacije u celoj zemlji.

7. Strateški položaj – Bugarska ima odličan strateško-geografski položaj kao most između Evrope i Azije.

8. Evropski fondovi – za period 2014 – 2020 g. Bugarska će dobiti oko 8 milijarda eura za projekte finansirane od strane EU u oblastima infrastrukture, transporta, IT, obnovljivih izvora energije, obrazovanja i razvoja, upravljanje otpada i mnogim drugim oblastima. Uvođenjem javno-privatnog partnerstva i socijalnog preduzetništva će se tek pojaviti i puno drugih mogućnosti investiranja u ovim i drugim oblastima.

9. U Bugarskoj su se strane investicije značajno povećale nakon ulazka Bugarske u EU.

10. Sličnost kultura, korisničkog ukusa i načina života – Bugarski i srpski narod imaju istu istorijsku prošlost, kulturno nasleđe i sličan način života. To predpostavlja, da će uspešna roba i usluge u jednoj zemlji lako naći svoje potrošače sa druge strane granice.

II. PRAVNI OKVIR BIZNISA U BUGARSKOJ

2.1. Pravna forma i procedure za osnivanje i startovanje novog biznisa

Bugarsko zakonodavstvo sada pruža mogućnost registracije raznih vrsta trgovačkih društva a najpopularniji među njima su društvo sa ograničenom odgovornošću (OOD) i jednolični trgovac (ET – preduzetnik).

Vrsta trgovačkog društva	Partneri	Minimalni kapital	Karakteristike
Jednolični trgovac (ET)	-	-	Kao ET može da se registruje svako, navršilo 18 g. fizičko lice koje živi na teritoriji R. Bugarske. ET odgovara neograničeno za obaveze koje je prihvatio.
Društvo sa ograničenom odgovornošću (OOD)	2 ili više lica	2.00 lv.	Partneri odgovaraju za obaveze društva visinom svog udela u ustavnom kapitalu društva.
Jednolično OOD (EOOD)	1 lice	2.00 lv.	Vlasnik odgovara za obaveze društva u okviru visine unosa ustavnog kapitalu društva.
Akcionersko (deoničarsko) društvo	1 ili više fizičkih ili pravnih lica	50 000 lv.	Društvo je odgovorno prema kreditorima sa svojom imovinom. Akcioneri nose odgovornost za obaveze prihvaćene od strane AD do visine svojih unosa, s tim da ne odgovaraju ličnom imovinom. Suma akcija u AD formira njegov capital. Minimalna nominalna vrednost jedne akcije je 1 lv.

2.2. Likvidacija i Insolventnost

Životni ciklus jedne firme prolazi kroz njeno formiranje, brzi ili spori razvoj s tim da je moguće da dođe i do njenog zatvaranja – po želji vlasnika (likvidacija) kao rezultat ekonomskih poteškoća (insolventnost) ili iz drugih razloga.

Likvidacija društva - Da bi se prešlo u likvidaciju društva sa ograničenom odgovornošću, prvo treba njegova delatnost da bude suspendovana. Nakon toga se vrši likvidacija. Rok u kome treba da bude završena likvidacija se određuje na skupštini OOD-a ili AD-a a za ostala trgovačka društva se usvaja jednoglasnim rešenjem neograničeno odgovornih partnera u roku od 6 do 12 meseci. Za taj period se postavljaju likvidatori koji odgovaraju za pokriće obaveza prema kontrgentima firme, dovršavaju tekuće ugovore, skupljaju dugove, okreću ostalu imovinu u novac i zadovoljavaju kredite.

Insolventnost društva – Preduzimanje insolventnosti ima za cilj da pošteno zadovolji kredite i da da mogućnost dužniku za oporavak firme ako se desi da firma postane platno nesposobna ili prezadužena, s tim da se to mora uraditi u roku od 30 dana od dana kada se ustanove ove dve mogućnosti.

Kod preduzimanja insolventnosti se uzimaju u obzir interesi kreditora, dužnika i njegovih radnika. Sve finansijske i nefinansijske obaveze dužnika postaju potražne od dana rešavanja da se preduzme insolventnost.

Brisanje društva – Brisanje društva se ostvaruje nakon završetka likvidacione procedure ili procedure insolventije.

2.3. Tretiranje investitora

Odredbe zakona za podsticaj investicija (2013 g.) su usmerene kako ka stranim tako i ka bugarskim investitorima tako da taj zakon garantuje jednako tretiranje svih firmi bez obzira na njihovu nacionalnost. Da bi iskoristili preferencije tog zakona, potrebno je da dobijete sertifikat kojim se određuje klasa investicije kao A, B ili kao prioritetan investicioni projekat (za investicije preko 30 mil. lv.). Nakon izdavanja tog dokumenta od strane ministra ekonomije i energetike možete da dobijete niz preferencija. Te investicije se podstiču kroz:

- ✓ Skraćene rokove za administrativni servis
- ✓ Individualni administrativni servis, neobhodan za ostvarenje investicionog projekta
- ✓ Dobijanje prava na vlasništvo ili ograničeno pravo svojine nad imovinom
- ✓ Finansijsku pomoć za izgradnju elemenata tehničke infrastructure, potrebnih za ostvarivanje jednog ili više investicionih projekata
- ✓ Finansijsku pomoć za obuku u cilju dobijanje profesionalne kvalifikacije lica, uključujući i pripravnike viših škola u zemlji, koji si zaposleni na nova radna mesta vezana za investicije
- ✓ Finansijsku pomoć za delimični povrćaj rata obaveznih osiguranja za DOO (porez društveno osiguranje), DZPO (PIO) i ZO (zdravstveno osiguranje) uplaćenih od strane i na račun investitora kao poslodavca novozaposleni radnike i službenika

Sertifikovane investicije se podstiču i kroz ZKPO (zakon za korporativno oporezivanje), ZDDS (zakon o PDV-u), ZNZ (zakon narodnog zdravlja) i ZS (zakon o vlasništvu) kao i za korišćenje poljoprivrednog zemljišta ako odgovara uslovima, predviđenim tim zakonima.

2.4. Pravila konkurencije

Mogućnost da u Bugarskoj ima slobodne konkurencije je u osnovi ležeći princip tržišne ekonomije. Slobodna inicijativa biznisa mu dozvoljava da se razvija, da poboljšava svoj rad i da dostavlja proizvode i usluge visokog kvaliteta i pristupačnih cena. Vezano za vaš rad, sledi da izbegavate zaključivanje sporazuma sa drugim preduzećima kao i ostvarivanje dogovorenih praksi sa drugim preduzećima koja imaju za cilj ili rezultat ukidanje, ograničenje ili poremećaj konkurencije na tržištu. U slučaju da primetite takve prakse možete se obratiti Komisiji za zaštitu konkurencije da bi zaštitili svoja prava. U skladu Zakona za zaštitu konkurencije (2013 g.) je zabranjeno ograničavanje konkurencije što obuhvata:

- ✓ Direktno ili indirektno određivanje cena ili drugih trgovačkih uslova
- ✓ Podela tržišta ili istočnika snabdevanja
- ✓ Ograničenje ili kontrolisanje proizvodnje, trgovinr, tehničkog razvoja ili investicija
- ✓ Prilaganje različitih uslova za jednu te istu vrsu ugovora u odnosu na određene partnere, čime se oni postavljaju u neravnopravni položaj kao konkurenti

- ✓ Postavljanje zaključivanja ugovora u zavisnost od prihvatanja dopunskih obaveza druge strane ili zaključivanje dopunskih ugovora koji po svojoj karakteristici, ili saglasno uobičajenih trgovačkih praksi, nisu povezani sa predmetom osnovnog ugovora ili njegovim ispunjenjem.

I pored restriktivnog karaktera, po svojoj prirodi Zakon podstiče poboljšanje efektivnosti rada firmi i obezbeđenje jednakih uslova za njihovu aktivnost u zemlji.

2.5. Prava intelektualne svojine

Intelektualna svojina obuhvata industrijsku svojinu, autorsko pravo koje uključuje književna i umetnička dela. Sasvim je moguće se pojave pitanja vezana za vaša prava na materijalne active (imovinu) koje ste stvorili ili dobili i koji aktivni vam omogućavaju da istovremeno sa tim generišete profit od njih a koje zahtevaju ostvarivanje kontrole načina njihovog korišćenja. Registracijom objekta industrijske svojine (IS) dobijate ekskluzivno pravo na nju zahvaljujući čemu možete da koristite samostalno pravo na IS, da ga prenosite na druga lica ili da im dozvolite da koriste to pravo u zamenu za naknadu.

Objekti IS	Opis	Vreme trajanja
Patent	Potvrda za isključivo pravo nosioca na pronalasku.	Do 20 god.
Korisni model	Ideja ili koncepcija koja je rezultat kreativne aktivnosti i koja ukazuje načine i sredstva za postizanje konkretnih tehnočkih rezultata (npr. Mašine, oprema, aparati i dr.)	Do 10 god.
Industrijski dizajn	Izgled proizvoda ili dela proizvoda specifičnih karakteristika koje mu dodaju linije, konture, formu, teksturu i/ili materijale proizvoda i/ili njegove ornamentacije	10 god. + 3 perioda po 5 god. nakon toga
Marka	Znak koji može biti predstavljen grafički i čija je osnovna funkcija da ukase na različitost robe ili usluga jednog lica od istih drugih lica (trgovačka marka, marka za usluge, kolektivna i sertifikacioni znak)	10 god. + neograničeni periodi po 10 god.
Oznaka geografskog porekla	Oznaka geografskog porekla i tradicionalni naziv	-

2.6. Javno-privatno partnerstvo

Yakon o javno p- privatnom partnerstvu (2013 g.) daje dopunsku mogućnost za izvođenje aktivnosti u saradnji sa različitim javnim institucijama (državom, opštinama i t.d.). to se ostvaruje ugovorom čija važnost može da bude od 5 do 35 godina. Da bi se realizovalo JPP po zakonu moraju biti izvesni sledeći uslovi:

- ✓ Ispunjavanje aktivnosti od javnog interesa ne može da bude ostvarivana Zakonom o javnim nabavkama
- ✓ Ispunjavanje aktivnosti od javnog interesa ne može da bude ostvarivana koncesijom

Aktivnost od javnog interesa je dostavljanje usluga u javnom interesu kroz finansiranje, zaključno izgradnjom, upravljanjem ili održavanjem:

- ✓ Objekata tehničke infrastructure i zelenih sistema:
 - Na urbanizovanim teritorijama – parkinzi, garaže, objekti gradskog transporta, sistemi za kontrolu i bezbednost, sistemi ulične rasvete, zelene površine, parkovi i bašte
 - Van urbanizovanih teritorija – parkinzi, garaže, parkovi i baste na posebnim terenima
- ✓ Objekata socijalne infrastructure namenjeni zdravstvu, obrazovanju, kulturi i sportu, odmoru i turizmu, socijalnoj pomoći, socijalnim zgradama i domovima, zatvorima i tamo gde se sprovode administrativne aktivnosti javnih partnera.

Etape izvođenja JPP su sledeće:

- ✓ Pripreme aktivnosti – obezbeđivanje obrazloženja za dokazivanje socijalno-ekonomske efektivnosti ispunjenja projekta kroz JPP;
- ✓ Procedura određivanja privatnog partnera – otvaranje procedure, provođenje procedure I usvajanje rešenja za određivanje privatnog partnera (ili obustava procedure); za candidate ili učesnike u procedure se primenjuju zahtevi zakona za javne nabavke.
- ✓ Zaključivanje I isunjenje ugovora za JPP.

III. RAČUNOVOĐSTVO I REVIZIJA

3.1. Računovođstvo firme

Obavezni ste da celogodišnje objavljujete godišnji finansijski obračun godišnji izveštaj vase delatnosti (ako si bio reviziran) u Trgovačkom registru do jednog od sledećih datuma u zavisnosti od forme preduzeća:

- ✓ ET – do 31-og maja sledeće godine
- ✓ OOD i EOOD – do 30-og juna sledeće godine
- ✓ Sva ostala društva – do 31-og jula sledeće godine.

Netrba da zaboravite da računovođstvena informacija sledi da se čuva u preduzeću za period od:

- ✓ Platni spisak – 50 g.
- ✓ Računovođstveni registry i finansijski izveštaji – 10 g.
- ✓ Dokumenti o poreskoj kontroli – do 5 g. nakon isticanja roka važnosti za isplatu javnih obaveza koje potvrđuju ti dokumenti

Prema zakuno za ograničenje keš plaćanja, plaćanja na teritoriji R. Bugarske se obavljaju samo prevodom ili unosom na žiro račun kada su jednaka ili prelaze 15 000 lv. ali predstavljaju deo plaćanja po ugovoru čiji je ukupna vrednost jednaka ili veća od 15 000 lv.

3.2. Revizija firme

Nezavisna finansijska revizija je skup neobhodnih i uzajamno povezanih procedura određenih od strane međunarodnih revizornih standarda na bazi kojih se izražava nezavisno mišljenje o autentičnosti u svim aspektima značajnosti finansijskih revizija urađenih u skaldu sa računovođstvenim zakonodavstvom. Nezavisnoj finansijskoj reviziji od strane registrovanih revizora podležu godišnje finansijske izjave:

- ✓ Akcionerska društva i Komandna društva sa akcijama
- ✓ Preduzeća koja su emitenti po smislu zakona za javno predlaganje papira od vrednosti
- ✓ Kreditne institucije, osiguravajuća i investiciona preduzeća, društva za dopunsko socijalno osiguranje i upravljani od njihovih fondovi
- ✓ Preduzeća za koja je ovaj zahtev uređen zakonom
- ✓ Sva preduzeća neopomenuta u gornjim tačkama koja u tekućoj ili predhodnoj godini ne prevazilaze pokazatelje dveju sledećih kategorija:
 - Balansna vrednost aktiva na dan 31 decembar – 1,5 miliona lv.
 - Netni prihodi od prodaje u godini – 2,5 miliona lv.
 - Srednji broj zaposlenih u godini – 50 ljudi.

Preduzeća, čiji je godišnji finansijski izveštaj predmet obavezne nezavisne finansijske revizije, rade i godišnji izveštaj delatnosti koji sadrži minimano sledeću informaciju:

- ✓ Pregled koji predstavlja istinit i cest razvoj i rezultate aktivnosti preduzeća kao i njegovo stanje zajedno sa opisom osnovnih rizika pred kojima stoji
- ✓ Svi važni događaji koji su nastupili posle datuma sastavljanja godišnjeg finansijskog izveštaja
- ✓ Verovatno budući razvoj preduzeća

- ✓ Akcije u oblasti naučno-istraživačke i razvojne aktivnosti
- ✓ Postojanje ekspozitura preduzeća
- ✓ Korišćeni finansijski instrumenti, a kada je bitno za ocenu aktiva, finansijskog stanja i finansijskih rezultata se daje i dopunska informacija

Nezavisna finansijska revizija se ostvaruje na bazi ugovora između preduzeća i registrovanog revizora kao fizičko lice ili njegovog specijalizovanog za reviziju preduzeća.

IV. OPOREZIVANJE

4.1. Poreski sistem i oporezivanje biznisa

Poreski sistem u Bugarskoj se sastoi od lokalnih i republičkih poreza. Lokalni porezi uključuju poren na nekretnine, porez prevoznih sredstava, porez na nasleđe, porez na donacije, porez na povratno sticanje imovine, patentni porez, turistički porez i drugi određeni zakonom. Postoje dve vrste republičkih poreza – direktni i indirektni;

Direktni porezi

- ✓ Korporativni porez (na zaradu od aktivnosti firme): 10%
- ✓ Porez urađen kod istočnika (na dividende i likvidacione delove od firmi): 5%
- ✓ Porez na troškove: 10%
- ✓ Porezi na prihode fizičkih lica: 10%

Indirektni porezi

- ✓ Porez dodatne vrednosti: 20%
- ✓ Akcize i porez na osiguravajuće premije: 2%

amortizacija – Amortizacija za poreske ciljeve predstavlja smanjenje cene određenog materijalnog ili ne materijalnog aktiva zbog zastarelosti ili habarisanosti.

Patentni porez – režim oporezivanja patentnim porezom je reglamentovan Zakonom za lokalne poreze i takese. Njim se oporezuju sledeće aktivnosti:

- ✓ Sredstva za odmorišta i smeštaj sa ne više od 20 soba;
- ✓ Objekti za ishranu i zabavu (restorani, kafići, barovi i dr.);
- ✓ Maloprodajni objekti do 100 m.kv. netne trgovačke površine objekta;
- ✓ Usluge (stolarske, krojačke, obučarske, frizerske, štamparske i dr.);
- ✓ Igre zabavnog karaktera (mini fudbal, stoni tenis, i dr.);
- ✓ Usluge atraktivnog karaktera (brodovi, vozići, ringešpili);
- ✓ Auto obuka i dr.

4.2. Registracija po PDV-u

Registraciju po Zakonu za porez na dodatnu vrenost (2006 g.) treba da uradi svako poreski obveznik koji je lokalizovan na teritoriji zemlje i obavlja oporezivu dostavu robe ili usluge. Registracija po PDV-u može biti obavezna i po želji. Obaveynu registraciju morate uraditi ako ispunite promet (prihod od prodaje robe i usluga) od 50 000 lv. ili više za period ne duži od poslednjih 12 uzastopnih meseci pre tekućeg meseca.

Registracija po PDV-u možete uraditi po želji, ako smatrate da će te za manje od sledećih 12 meseci postići promet koji prelazi 50 000 lv. Na taj način će te ranije iskoristiti svoje pravo na poreski kredit. Poreski kredit je suma-deo poreza koju tvoja firma, registrovana po PDV-u, ima pravo da oduzme od poreskih obaveza za dobijenu robu ili usluge po oporezujućoj dostavci za izvršeno plaćanje pre oporezivanje dostavke na bazi odrađenog uvoza ili za zahtev firme dostavljača da platite porez kao kupac.

V. RADNI I OSIGURAVAJUĆE ZAKONODAVSTVO

5.1. osnovni momenti u radnim odnosima

Trajanje radnog ugovora – radni ugovor može da bude zaključne na neodređeno vreme ili na određeni period (naprimer 3 meseca).

Normalno radon vreme – radna nedelja je 5-dnevna sa normalnim nedeljnim radnim vremenom do 40 sati. Normalno radon vreme je 8 sati.

Rad sa rastojanja – Rad sa rastojanja je forma rada van prostorija poslodavca, obavljan po random ugovoru korišćenjem informacionih tehnologija koji je pre toga bio ili bi mogao da bude obavljan u prostorijama poslodavca. Raspodela radnog vremena se određuje pravilnikom unutrašnjeg radnog reda preduzeća.

Noćni rad – noćni rad je onaj rad koji se obavlja od 22:00 č. do 06:00 č. Normalna dužina nedeljnog radnog vremena noću kod 5-dnevne radne nedelje je do 35 časova. Normalna dužina radnog vremena noću kod 5-dnevne radne nedelje je do 7 sati.

Rad u smenama – Kada karakter proizvodnog procesa zahteva, rad u preduzeću se može organizovati u 2 ili veše smena. Radna smena je mešovita kada obuhvata dnevni i noćni rad. Mešovita radna smena sa 4 i više sata noćnog rada se smatra noćnom smenom.

Vanredni rad – Vanredni je onaj rad koji sradnik ili službenik obavlja po rasporedu ili znanjem i saglasnošću poslodavca van određenog od njega radnog vremena. U celini taj rad je zabranjen sa nekim izuzetcima kao naprimer dovršavanje započtetog posla koji ne može biti završen u regularnom random vremenu ili obavljanje neodložnog sezonskog posla. Dužina vanrednog rada u toku kalendarske godine za jednog radnika ili službenika ne može da prelazi 150 sati.

Nadoknad za vanredni rad – uloženi vanredni rad se plaća procentualno više dogovorno između radnika ili službenika sa poslodavcem ali ne manje od:

- ✓ 50 % za rad tokom radnih dana
- ✓ 75 % za rad vikendom
- ✓ 100 % za rad na dane oficijalnih praznika

Osnovni i produženi plaćeni godišnji odmor – Svaki radnik ili službenikima pravo na plaćeni godišnji odmor. Prilikom zapošljavanja radnik ili službenik može da koristi plaćeni godišnji odmor tek kada napuni najmanje 8 meseci radnog staža. Dužina osnovnog plaćenog godišnjeg odmora je najmanje 20 radnih dana.

5.2. Vrste osiguranja poslodavaca I zaposlenih

U vezi formiranja plata zaposlenih – brutnih i netnih sledi da imate u vidu minimalne nivoe koji se određuju budžetom državnog društvenog osiguranja (DOO).

Socijalni rizici protiv kojih se osiguravaju zaposleni – svi radnici I službenici koji su zaposleni na 5 ili više radnih dana ili na 40 sati nedeljno tokom jednog kalendarskog meseca su u obavezi državnog društvenog osiguranja u vezi sa:

- ✓ Fond „Penzije“ za invalidnost zbog bolrsti, starosti i smrti;
- ✓ Fond „Opšto oboljenje i porođaj“ (Fond „OZM“) za opšto oboljenje i porođaj koje uključuje osiguranje privremene nesposobnosti za rad, privremenog smanjenja sposobnosti za rad i porođaja;
- ✓ Fond „Nezaposlenost“ kod nedostatka posla;
- ✓ Fond „Povreda na radu i profesionalna oboljenja“ (Fond „TZPB“) za povrede na radu i profesionalna oboljenja koje uključuje invalidnost, smrt, privremena nesposobnost za rad i privremeno smanjena sposobnost za rad zbog povrede na radu i profesionalnog oboljenja.

Minimalna radna plata i maksimalni mesečni osiguravajući prihod

Minimalna radna plata za 2014 godinu je 340 lv. Veličina maksimalnog mesečnog osiguravajućeg prihoda se određuje svake godine zakonom za budžet DOO-a (poreza društveno osiguranje). Za 2014 g. je 2 400 lv.

Socijalno osiguranje i minimalni osiguravajući dohodak za samoosiguravajuća lica

Osim ako niste na radni ugovor (ugovor za upravljanje i kontrolu) sledi da se brinete za plaćanje svojih ličnih socijalno – osiguravajuće rate kao samoosiguravajuće lica. Minimalna visina mesečnih rata osiguravajućeg prihoda za samoosiguravajuća lica u 2013 g. se određuje zavisno od oporezivajućeg prihoda za 2011 g. kao samoosiguravajuća lica:

- ✓ Do 5 400 lv.: 420 lv.
- ✓ Od 5 401 do 6 500 lv.: 450 lv.
- ✓ Od 6 501 do 7 500 lv.: 500 lv.
- ✓ Preko 7 500 lv.: 550 lv.

KORISNE ADRESE

Ambasada R. Srbije u Bugarskoj

A: 1504 Sofia, ul. Veliko Trnovo 3
T: +359 2 946 1635; +3592 946 1633
Φ: +359 2 946 1059
E: sofia@emb-serbia.com
W: <http://www.sofia.mfa.gov.rs>

Ministarstvo spoljnih poslova R. Bugarske

A: 1113 Sofia, ul. Aleksandar Žendov 2
T: +359 2 948 2999
W: <http://www.mfa.bg>

Ministarstvo ekonomije i energetike R. Bugarske

A: 1000 Sofia, ul. Slavjanska 8
T: +359 2 9407001
Φ: +359 2 987 2190; +359 2 981 9970
E: e-docs@mee.government.bg
W: <http://www.mi.government.bg>

Ministarstvo investicionog projektovanja R. Bugarske

A: 1000 Sofia, ul. Saborna 1
Φ: +359 2 896, +359 2 9046 804
W: <http://www.mip.government.bg/>

Izvršna agencija za podsticaj malih i srednjih preduzeća

A: 1000 Sofia, ul. Lege 2-4
T: +359 2 7940
E: office@sme.government.bg
W: <http://.sme.government.bg>

Agencija za upis

A: 1111 Sofia, kv. Geo Milev, ul. Elisaveta Bagrjana 20
T: +359 2 948 6181
Φ: +359 2 6194, +359 2 948 6166
E: office@registryagency.bg
W: <http://www.registryagency.bg>

Sofijski Gradki Sud

A: 1000 Sofia, bul. Vitoša №2
T: +359 2 88
E: adm.sgs@scc.bg
W: <http://scc.bg>

Nacionalni statistički institut

A: 1038 Sofia, ul. P. Volov № 2
T: +359 2 577
E: info@nsi.bg
W: <http://www.nsi.bg>

Nacionalni osiguravajući institut

A: 1303 Sofia, bul. Aleksandar Stambolijski № 62-64
T: +359 2 1010
E: noi@nssi.bg
W: <http://www.noi.bg>

Nacionalna agencija za prihode

A: 1000 Sofia, ul. Lege 2-4
T: +359 2 7940
E: office@sme.government.bg
W: <http://.sme.government.bg>

Patentni biro

A: 1040 Sofia, bul. "D-r G.M. Dimitrov" № 52B
Φ: +359 2 870 8325
E: bpo@bpo.bg
W: <http://www.bpo.bg>

Bugarski institute za standardizaciju

A: 1797 Sofia, ul. Lačezar Stančev 13
T: +359 2 8174 504
W: <http://www.bds-bg.org>

Fondacija „Kauzi“

A: 1324 Sofia, ul. Filipovsko šose 38
T: +359 2 925 1460
Φ: +359 2 927 7328
E: fondacia_kauzi@abv.bg
W: <http://www.kauzi.org>

HOW TO START BUSINESS IN BULGARIA?

CONTENT

I. Introduction	27
II. Legal Framework for Business in Bulgaria	28
III. Accounting and Auditing	32
IV. Taxation	33
V. Labour and Social Security Legislation	34
VI. Practical Information	36

I. INTRODUCTION

Every new market offers challenges and opportunities. For the enterprising merchants from the border-regions between Bulgaria and Serbia this is possible by creating new contacts, direct access to clients and introducing business and customer-societies from both sides of the border with their colleagues – producers and companies, which search for export development. Why to produce and/or realise your goods or services in Bulgaria?

1. Member of NATO and EU (01.01.2007) – As a member of EU, Bulgaria is continuously improving its legislation and business practises to ease foreign investors.

2. Part of the Single European market – The production or distribution infrastructure in Bulgaria ensures a real access to the European market and provides brand identification. In addition, the European origin of goods and services allows their successful realization through European grants' procurement.

3. Macroeconomic and financial stability – real growth of GDP; minimal annual change in inflation; no currency risk, BGN is with fixed rate to the EURO; positive assessment of the credit rating and investment climate of the country by global rating agencies.

4. Most advantageous tax in EU - 10% corporate and income tax; 0% in areas with high unemployment; 10% flat tax on personal income; Possibility for deduction of companies' expenses on research and development.

5. High quality workforce - Highly qualified workforce, multilingual; the most competitive rates of salary in Europe; university education.

6. Stable economic growth - Bulgaria's economy operates under exchange (1 EUR = 1.95583 BGN), which contributes to a stable macroeconomic environment. Due to local and foreign investment, the financial system is stable, and the banking system expands its operations nationwide.

7. Strategic location - Bulgaria has an excellent strategic geographic location as a bridge between Europe and Asia.

8. European funds – For the period 2014 - 2020 r. Bulgaria will receive about 8 billion EUR for EU projects, in the area of: infrastructure, transport, IT, renewable energy, training and development, waste management, others.

9. Foreign investments in Bulgaria have increased significantly since its accession to EU.

10. Similarities in culture, consumer tastes and lifestyle – Bulgarian and Serbian people have a common historical past, shared cultural heritage and similar lifestyle. That is why successful products and services from Serbia can easily find their clients in Bulgaria, vice versa.

II. LEGAL FRAMEWORK FOR BUSINESS IN BULGARIA

2.1. Legal forms and procedures to create and launch a new business

Currently Bulgarian legislation allows the registration of various types of companies:

Type of company	Partners	Minimum capital	Features
Sole trader (ST)	-	-	Each individual may register as ST, at the age of 18, resident in the territory of Bulgaria. ST bears unlimited responsibility.
Limited liability company (LLC)	2 or more persons	1.00 EUR	Partners are responsible for the obligations of contribution shares equally in the company.
Single-member limited liability company (SMLLC)	1 person	1.00 EUR	The owner is responsible for the company's obligations with partition contribution to the capital.
Shareholder company	1 or more persons or legal entities	25 000 EUR	Company is responsible to the creditors by its property. The shareholders are responsible for the obligations of the company, up to the amount of contributions made without meeting with their personal property. The sum of the shares in the company forms its capital. The minimum nominal value of one share is 1 lev.

2.2. Liquidation and bankruptcy

The life cycle of a company is going through its creation, its fast or slow development, and it is of course possible to come to the point at which it is closed - by owners will (liquidation), as a result of economic difficulties (bankruptcy) or for other reasons.

Liquidation of the company - To go to the point of liquidation of the limited liability company, its activities must first be terminated. Then a liquidation procedure is conducted. The period for which it must complete is determined by the General Assembly, usually between 6 and 12 months. During that period liquidators shall be appointed, who are responsible for meeting the obligations to counterparties of the company, finish the current deals and transactions, collect the incomes, turn the remaining property into cash and satisfy creditors.

Insolvency of the company - The procedure of insolvency seeks fair satisfaction of creditors and enables the rescue of company-debtor, if the company becomes insolvent or over-obligated, as this must be done within 30 days of the identification of these two options.

In the procedure of insolvency, interests of the company's creditors and its workers are of primary importance. All monetary and non-monetary obligations become payable from the date of bankruptcy.

Deletion of the company - Deletion of the company is carried out after the completion of liquidation proceedings or bankruptcy proceedings.

2.3. Treatment of investors

Provisions of the Investment Promotion Act (2013) are aimed at both foreign and Bulgarian investors, as this Act ensures equal treatment for all companies regardless of their nationality. To take advantage of incentives under the law, you must obtain a certificate which determines the investment class as Class A, Class B or priority investment project (investment over 15 million EUR). Investments in tangible and intangible assets are encouraged and related to new job positions, as covered the creation of new enterprise, extension of an existing enterprise / business diversification/ with new products or significant change in the overall production process / activity. Some incentives include:

- ✓ Reduced time for administrative services
- ✓ Individual administrative services necessary for the investment project implementation
- ✓ Acquisition of ownership or limited real rights on real estate
- ✓ Financial support for construction of the technical infrastructure
- ✓ Financial support for professional qualification training of employees, including interns from universities, occupying the new jobs related to the investment
- ✓ Financial support for partial reimbursement of the investor's state contributions.

2.4. Competition Regulations

The free competition is a fundamental principle of the market economy. Free initiative of business allows it to develop, to improve its work and to provide products and services that are of high quality and good price. It is recommended that you avoid agreements with other companies and implementation of concerted practices with companies that aim at termination, restriction or distortion of competition in the market. In case you find such practices, you can contact the Commission for Competition Protection.

According to the Competition Protection Act (2013) the restriction of competition is prohibited, including:

- ✓ Directly or indirectly defining prices or other trading conditions
- ✓ Allocation of markets or sources of supply
- ✓ Limitation or controlled production, marketing, technical development or investment
- ✓ Application of various conditions for the same type of contract with respect to certain partners, in which they are placed in a competitive disadvantage
- ✓ Termination of contracts subject to acceptance of supplementary obligations or additional contracts.

2.5. Intellectual Property Rights

Intellectual property covers industrial property, copyright including literary and artistic works. It is possible to have questions related to your rights on assets that you have created or received and which allow you to generate profit, while requiring control the manner of use.

With the registration of industrial property (IP) you get an exclusive right to use it, to transfer it to others or allow them to use it against remuneration.

Subject of IP	Description	Duration
Patent	Certificate for exclusive right on an invention	Up to 20 years
Useful model	Idea or concept, which is a result of creative activity and which indicates the ways and means to achieve a specific technical result (e.g. machinery, equipment, apparatus, etc.)	Up to 10 years
Industrial design	Appearance of a product or part of a product with specific features that give its outline, shape, texture and/or materials of the product and / or its ornamentation.	10 years. + 3 periods of 5 years after
Brand	Sign capable of being represented graphically and whose main function is to distinguish the goods or services of one person from those of others (trademark, service marks, collective marks and certification marks)	10 years + unlimited periods of 10 years
Geographic indication	Designations of origin and geographical indications	-

2.6. Public-Private Partnership

The Public-Private Partnership Act (2013) provides a further opportunity for the implementation of activities in collaboration with various public institutions (state, municipalities, etc.). It is made through a contract which duration can be from 5 to 35 years. To realize the PPP Act, the following conditions shall be met:

- ✓ Award of activities with public interest cannot be carried out under the Law on Public Procurement.
- ✓ Award of activities with public interest cannot be accomplished by concession.

Public interest activity is the provision of services of public interest through funding, incl. construction, management and maintenance of:

- ✓ Objects of the technical infrastructure and the green system:
 - In urban areas - parking lots, garages, places of public transport, surveillance and security systems, public lightening, green areas, parks and gardens
 - Outside urban areas - parking lots, garages, parks and gardens in individual plots
- ✓ Social infrastructure for health, education, culture and sport, recreation and tourism, social assistance, social housing and dormitories, serving a term of imprisonment, carrying anti administrative activities of public partners.

The implementation phases of PPP are as follows:

- ✓ Preparatory action - providing justification to prove the socio-economic feasibility of the project through PPP.
- ✓ Tender procedure for private partner selection – its announcing, performance and selection of private partner (or tender termination). Tender procedure is regulated by Public Procurement Act.
- ✓ Signature and implementation of a PPP contract.

III. ACCOUNTING AND AUDIT

3.1. Company Accounting

You are obliged to publish annual financial statements and annual report (if you have been audited) in the Registry Agency not later than:

- ✓ ST – by 31th May of the next year
- ✓ LTD and SMLLC – by 30th June of the next year
- ✓ All other companies - by 31th July of the next year.

Do not forget that the accounting information should be stored in the companies as follows:

- ✓ Payrolls – 50 years.
- ✓ Accounting records and financial statements – 10 years.
- ✓ Documents for tax control - up to 5 years after the expiration of the limitation period for reimbursement of public debt certified by these documents.

According to the Limitation of Cash Payments Act, payments on Bulgarian territory are made only through transfer or deposit in a payment account, with a value equal to or exceeding 7 500 EUR or a value below 7 500 EUR, but are part of payment under a contract whose total value is equal to or exceeds 7 500 EUR.

3.2. Company Audit

The independent financial audit is a set of necessary and interrelated procedures, defined by the International auditing standards, based on expressing an independent opinion on the reliability in all material aspects of the financial statements, prepared in accordance with the Bulgarian accounting legislation. Annual financial statements of the following companies are subject to an independent financial audit, made by registered auditors:

- ✓ Limited liability companies and partnerships limited by shares
- ✓ Credit institutions, insurance undertakings and investment firms, companies and supplementary social insurance funds managed by them
- ✓ Enterprises for which this requirement is established by law
- ✓ All companies not mentioned in the above points, which in the current or preceding year does not exceed the performance of two of the following criteria:
 - Book value of assets at 31th of December - 1.5 million BGN.
 - Net sales for the year - 2.5 million BGN.
 - Average No employees - 50 people.

Companies whose annual financial statements are subject to mandatory independent financial audit shall provide a report including the following information:

- ✓ Overview, which presents a true and fair performance of the company and its status, along with a description of its main risks
- ✓ All important events occurring after the date of preparation of the annual financial statements
- ✓ Presumably future development of the enterprise

IV. TAXATION

4.1. Tax System

The Bulgarian tax system consists of local and state taxes. Local taxes set by law include property tax, tax on vehicles, inheritance tax, gift tax, tax on acquisition of property, patent and tourist tax. State taxes are of two types - direct and indirect

Direct taxes

- ✓ Corporate tax (on company's profits): 10%
- ✓ Tax withholding (on dividends and liquidation shares): 5%
- ✓ Tax costs: 10%
- ✓ Taxes on personal income: 10%

Indirect taxes

- ✓ Value added tax VAT: 20%
- ✓ Excise duties and tax on insurance premiums: 2%

Depreciation - Depreciation for tax purposes is a reduction in the cost of certain tangible fixed and intangible assets.

License tax - license tax mode is regulated by the Local Taxes and Fees Act. It is levied on the following activities:

- ✓ Shelter and accommodation facilities with no more than 20 rooms;
- ✓ Dining and entertainment (restaurants, cafes, bars, etc.);
- ✓ Retail to 100 m² net sales area of the site;
- ✓ Services (carpentry, tailoring, shoe, hair, typing, cosmetics, etc.)
- ✓ Entertainment games (mini football, table tennis, etc.);
- ✓ Services with amusement character (ships, trains, carousels);
- ✓ Training of drivers of motor vehicles, etc.

4.2. VAT Registration

Subject of registration under the Value Added Tax Act (2006) is any taxable person established in the country who makes a taxable supply of goods or services. VAT registration can be mandatory or voluntary. You shall register if you reach a turnover that exceeds 50 000 BGN for a period not longer than 12 consecutive months before the current month.

You can do a voluntary VAT registration if you plan to earn a turnover which exceeds 50 000 BGN in a period shorter than next 12 months.

This will benefit you sooner from the right of deduction. Tax credit is the amount of tax that your company as a registered person for VAT is allowed to deduct from its tax obligations for goods or services received by a taxable supply for payment, which is made before the chargeable event for a taxable supply, based on import or for the required tax from your company as a payer.

V. LABOUR AND SOCIAL SECURITY LEGISLATION

5.1. Milestones in labour relations

Term of employment contract - The employment contract may be for an indefinite period of time or as a fixed-term employment contract (e.g. 3 months).

Working hours – The working week is 5-day with average weekly working time up to 40 hours. Normal duration of the working time is 8 hours.

Telework - Telework is a form of work, given outside the premises of the employer, conducted by an employment relationship through the use of information technology, which before being exported has been or could be carried out at the premises of the employer.

Night work – It is from 22.00 pm to 06.00 am. The normal night working time at 5-day working week is 35 hours. Average working time at night is up to 7 hours.

Shift Work - When production process requires, work can be organized in two or more shifts. They are mixed when include day and night labour. Mixed work shift with 4 or more hours of night work is considered as night labour and lasts one night shift.

Overtime - Overtime is work that exceeds the regular working time by order or with the knowledge, without opposition from the employer. Generally, it is prohibited, with some exceptions, such as completing the work already started, which cannot be performed during regular working hours or intensive seasonal work.

The duration of overtime in a calendar year per employee shall not exceed 150 hours.

Overtime pay - Overtime work is overpaid with a previously agreed increase, but not less than:

- ✓ 50% for work on weekdays
- ✓ 75 % for weekend work
- ✓ 100 % for work on official holidays

Basic and extended paid annual leave - Every employee is entitled to paid annual leave. When starting work for the first time the employee may use paid annual leave only after at least 8 months of continuous work. The paid annual leave shall be not less than 20 working days.

5.2. Types of contributions of employers and employees

When forming the wage of employees - gross and net, you should mind the minimum state regulated thresholds.

Social risks, for which employees are being provided - All employees who are employed for 5 or more working days per week or 40 hours per week in a calendar month are subject to state social insurance in connection with:

- ✓ Pension Fund for disability due to sickness, ageing and death;
- ✓ Sickness and Maternity Fund, which includes provision of temporary disability, reduced capacity and maternity;
- ✓ Unemployment Fund for unemployment;
- ✓ Employment Accident and Occupational Disease Fund, including disability, death, temporary incapacity and temporary reduced capacity due to accidents at work and occupational diseases.

Minimum wage and maximum monthly insurance income

The minimum wage for 2014 is 340 BGN. The amount of the maximum monthly insurance income is 2400 BGN.

Social security and minimum insurance income for self-employed

Unless you work under employment contract (contract for management and control), you should take care of your personal social security contributions as a self-employed person. The minimum monthly insurance income for self-employed in 2014 is determined according to their taxable income for 2011 as a self-employed:

- ✓ Up to 5400 BGN: 420 BGN
- ✓ From 5 401 to 6 500 BGN: 450 BGN
- ✓ From 6 501 to 7 500 BGN: 500 BGN
- ✓ Over 7 500 BGN: 550 BGN.

USEFUL ADDRESSES

Embassy of the Republic of Serbia in Bulgaria

A: Sofia, 3 Veliko Tarnovo Str.
T: +359 2 946 1635; +3592 946 1633
F: +359 2 946 1059
E: sofia@emb-serbia.com
W: <http://www.sofia.mfa.gov.rs>

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Bulgaria

A: 1113 Sofia, 2 Alexander Zhendov Str.
T: +359 2 948 2999
W: <http://www.mfa.bg>

Ministry of Economy and Energy of Bulgaria

A: 1000 Sofia, 8 Slavyanska Str.
T: +359 2 9407001
F: +359 2 987 2190; +359 2 981 9970
E: e-docs@mee.government.bg
W: <http://www.mi.government.bg>

Ministry of Investment Design of Bulgaria

A: 1000 Sofia, 1 Saborna Str.
F: +359 2 9046 896, +359 2 9046 804
W: <http://www.mip.government.bg/>

Executive Agency for Promotion of Small and Medium Enterprises

A: 1000 Sofia, 2-4 Lege Str.
T: +359 2 940 7940
E: office@sme.government.bg
W: <http://www.sme.government.bg>

Registry Agency

A: 1111 Sofia, 20 Elisaveta Bagriyana Str.
T: +359 2 948 6181
F: +359 2 948 6194, +359 2 948 6166
E: office@registryagency.bg
W: <http://www.registryagency.bg>

Sofia City Court

A: 1000 Sofia, 2 Vitosha Blvd.
T: +359 2 9219 88
E: adm.sgs@scc.bg
W: <http://scc.bg>

National Statistical Institute

A: 1038 Sofia, 2 P. Volov Str.
T: +359 2 9857 577
E: info@nsi.bg
W: <http://www.nsi.bg>

National Insurance Institute

A: 1303 Sofia, 62-64 Alexander Stambolijski " Blvd.
T: +359 2 926 1010
E: noi@nssi.bg
W: <http://www.noi.bg>

National Revenue Agency

A: 1000 Sofia, 2-4 Lege Str.
T: +359 2 940 7940
E: office@sme.government.bg
W: <http://www.sme.government.bg>

Patent Office

A: 1040 Sofia, 52B Dr. G.M. Dimitrov Blvd.
F: +359 2 870 8325
E: bpo@bpo.bg
W: <http://www.bpo.bg>

Bulgarian Standardization Institute

A: 1797 Sofia, 13 L. Stanchev Str.
T: +359 2 8174 504
W: <http://www.bds-bg.org>

Kauzi Foundation

A: 1324 Sofia, 38 Filipovsko Shosse Str.
T: +359 2 925 1460
F: +359 2 927 7328
E: fondacia_kauzi@abv.bg
W: <http://www.kauzi.org>

Как да стартираме бизнес в България?

Тази публикация е направена с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програмата за трансгранично сътрудничество CCI No 2007CB16IPO006. Съдържанието на публикацията е отговорност единствено на фондация „Каузи“ и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.

Автор: Георги Малинов
Предпечатна подготовка: Арсения Христова
2014, Фондация „Каузи“
ISBN 978-954-92792-2-1
Тираж: 500 бр.

Како започети посао у Бугарској?

Ова публикација је направљена уз помоћ средстава Европске уније кроз “ИПА Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија” под бројем CCI No 2007CB16IPO006. Јединствено одговорно лице за садржај ове публикације је Фондација „Каузи“ и ни на који начин не може бити тумачен као став Европске уније или Управљачког тела програма.

Аутор: Georgi Malinov
Припрема за штампу: Arseniya Hristova
2014, Фондација „Каузи“
ИСБН 978-954-92792-2-1
Тираж: 500

How to start business in Bulgaria?

This publication has been produced with the assistance of the European Union through the Cross-Border Programme CCI No 2007CB16IPO006. The contents of this publication are the sole responsibility of Kauzi Foundation and can in no way be taken to reflect the views of the European Union or the Managing Authority of the Programme.

Author: Georgi Malinov
Prepress: Arseniya Hristova
2014, Kauzi Foundation
ISBN 978-954-92792-2-1
Circulation: 500 pcs

Y - CEENATRA

Youth Career Development Employment
Entrepreneurship Networking and Transfer

№ 2007CB16IPO006-2011-2-138

KAUZI
FOUNDATION

НСПМСБ
национално сдружение на малкия и среден бизнес